

مقاوم سازی صنعت و صادرات کالاهای دانشی

یوسف حسن پور کار سالاری

رییس پژوهشکده مطالعات راهبردی

موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

یکی از مسیرهای مقاوم سازی صنعت کشور، موازنه تجاری (واردات = صادرات) کالاهای صنعتی است. بررسی‌ها نشان می‌دهد به ازاء هر ۱۰۰ دلار واردات صنعتی، نزدیک به ۴۰ دلار از محل صادرات صنعتی و ۶۰ دلار دیگر از سایر منابع ارزی نظیر فروش نفت و گاز و سایر تامین می‌شود. اتخاذ راهبرد توسعه صادرات صنعتی البته با توجه دادن جهت گیری های تقاضای جهانی به مقاوم سازی بخش صنعت کمک خواهد کرد. امروزه قریب به ۷۱ درصد از تقاضای جهانی محصولات صنعتی به تجارت کالاهای متکی به دانش و مغز افزار (فناوری بالا و متوسط به بالا) اختصاص دارد. از این میان ۵۱ درصد به کالاهای با فناوری متوسط به بالا و نزدیک به ۱۹ درصد به تجارت کالاهای با فناوری بالا مربوط می‌شود. در طی ۲۵ سال اخیر (۲۰۱۲-۱۹۸۸)، ارزش صادرات جهانی محصولات صنعتی دانشی از رقم ۴۱۰ میلیارد دلار به ۶۴۷۵ میلیارد دلار افزایش یافته است. نگاهی به ترکیب صادرات صنعتی کشور طی چند سال اخیر نشان می‌دهد که قریب به ۴۸ درصد از صادرات صنعتی کشور را کالاهای دانش بنیان تشکیل داده است. بنحوی که ۴۶ درصد کالاهای با فناوری متوسط به بالا و تنها ۱ درصد به محصولات صنعتی با فناوری بالا اختصاص یافته است. نکته قابل توجه این که طی سال های ۲۰۱۱-۱۹۹۷، سهم صادرات محصولات صنعتی دانشی کشور از رقم ۲۳,۹ درصد به ۴۷,۵ درصد در سال ۲۰۱۱ افزایش یافته است. اگرچه تغییرات خوبی را شاهد هستیم لیکن در مقایسه با رقم ۷۱ درصدی جهانی فاصله زیادی دارد. در حال حاضر بیش از ۵۸ درصد از مصارف ارزی بخش صنعت کشور صرف واردات کالاهای دانش بنیان می‌شود. بنحوی که نزدیک به ۱۲ درصد صرف واردات کالاهای با فناوری بالا و ۴۶ درصد دیگر به واردات کالاهای صنعتی با فناوری متوسط به بالا اختصاص دارد.

واقعیت های مذکور گویای چند نکته کلیدی است :

- جهت پایداری در منابع ارزی مورد نیاز بخش صنعت و کاهش وابستگی این بخش به درآمدهای نفتی، اتخاذ راهبرد توسعه کسب و کارهای دانشی شانس کشورمان را برای رسیدن به این هدف در مقایسه با راهبرد توسعه محصولات صنعتی با فناوری پایین، بالا می برد.
- کسب درآمدهای ارزی مستلزم سرمایه گذاری در کسب و کارهای دانشی است که این نوع کسب و کارها ذاتاً جزء کسب و کارهای پرمخاطره طبقه بندی می شوند. پیشرفته نمودن نظام بیمه ای کشور جهت کاهش ریسک سرمایه گذاری در توسعه فعالیت های دانشی ضروری است.
- کسب درآمدهای ارزی مستلزم سرمایه گذاری در ایجاد و جذب نیروی انسانی ماهر و نوآور است. این درحالی است کشورمان چندین سال است که با پدیده فراز مغزها مواجه است و نظام آموزشی و پژوهشی کشور چندین دهه است که متکی به اقتصاد متکی به منابع غیر دانشی بنا شده است.
- با توجه به خیل بیکاران دانشگاهی کشور ، یکی از راهکارها جهت نقش آفرینی بخش صنعت کشور ، رونق بخشی کسب و کارهای دانشی با جهت گیری صادراتی است. این زمانی تحقق خواهد یافت که اصلاحات اقتصادی در سطح کلان و مشوق ها و سیاست های حمایتی در جهت کمک به افزایش بازدهی تولید این بخش و کاهش ریسک سرمایه گذاری در این حوزه متمرکز شود.

مرکز بررسی ها و مطالعات راهبردی